JUSTITIE / bemiddeling brengt dader en slachtoffer bijeen

Het zetje naar herstel

Ben je slachtoffer van een overval, een vechtpartij, een diefstal? Of dader? Sinds een jaar kan iedereen een beroep doen op het aanbod dader-slachtofferbemiddeling. Jesse en Kris maakten het proces door. Alice Delvigne bemiddelde: „Het is voor niemand gemakkelijk om hier te zitten." **Door Inge Ghijs, illustratie Ruben L. Oppenheimer**

De feiten

JESSE, DE DADER: Het was zaterdagavond 28 november 2004. Mijn vader was net gestorven, het was uit met mijn vriendin, ik had geen werk meer. Ik voelde me slecht. Om me af te reageren dronk ik wat pinten. Ik trok van het ene naar het andere café. In het café in Kortrijk ging ik zitten aan de toog. Ik vroeg een pint. Met mijn elleboog stootte ik die per ongeluk om, ik vroeg een andere. Maar de cafébazin weigerde: ‚Je hebt al genoeg gedronken, zei ze. Ik werd boos en klopte met mijn vuist op de toog. Een man die naast me zat, haalde een kaartje uit zijn broekzak en stak het onder mijn neus. Hij bleek politieman te zijn. Toen sloegen bij mij de stoppen door.

KRIS, SLACHTOFFER: Ik zat met mijn vrouw en een paar vrienden op café. We speelden vogelpik. Plotseling hoorde ik achter mijn rug een enorme knal. Ik ben vrijwilliger bij de brandweer en ik dacht dat er buiten iets gebeurd was. Toen bleek dat een jongen een fiets door het caféraam had gesmeten. Hij sloeg als een wilde om zich heen. Hij bleef maar door het glas heen slaan, zijn onderarm en hand bloedden, maar het leek alsof hij geen pijn voelde. Ik ben twee jaar buitenwipper geweest, ik weet dus wel hoe ik mensen moet kalmeren, dus ging ik op hem af. Maar hij begon me te schoppen. Hij duwde mijn vrouw zodat ze tegen de toog viel. En met zijn vuist sloeg hij in mijn gezicht waardoor mijn neus brak. De politie kwam en maakte proces-verbaal op. We moesten naar de spoedafdeling voor verzorging. Ik zag er de mensen denken: die is uit geweest en heeft gevochten.

De kater

DADER: Ik werd opgepakt door de politie en moest de nacht in de cel doorbrengen. De volgende morgen bleek ik niet echt veel meer te weten over wat er de vorige avond gebeurd was. Maar op basis van wat ik hoorde, had ik er geen goed oog in. Dat wordt een proces en een behoorlijke gevangenisstraf, dacht ik. Ik was nog nooit voor de rechter verschenen, maar ik had wel al eerder gevochten. Eén keer heb ik de achterruit van een auto ingeslagen. Ik ben er toen met bemiddeling vanaf gekomen.

SLACHTOFFER: Mijn vriendin was zo geschrokken van wat gebeurd was, dat ze 's avonds na haar werk niet meer alleen naar het station durfde te gaan om de bus te nemen. Maandenlang moest ik haar dus altijd gaan ophalen. Ik dacht: het zal wel lang duren voor we over deze vechtpartij iets horen en een rechtszaak zal het wel niet worden.

De eerste contacten

BEMIDDELAARSTER: Op 20 september 2005, dus bijna een jaar na de feiten, heeft het parket een brief gestuurd naar de dader en de slachtoffers. Daarin staat uitleg over bemiddeling en dat ze me kunnen contacteren of ik hen. Daarna nodig ik hen uit voor een gesprek, want ik zie de partijen altijd eerst apart, meestal een paar keer zelfs.

Op 28 september ben ik bij Kris thuis geweest. Ik heb hem en zijn vrouw de principes van bemiddeling uitgelegd en gepeild naar hun verzuchtingen en verwachtingen. Ik geef ook informatie over hoe ze zich burgerlijke partij kunnen stellen als ze toch geen bemiddeling willen.

Ik had meteen de indruk dat zij er niet veel van verwachtte en erg argwanend was. Hij was wel blij dat er zoiets bestond. Maar ook hij was terughoudend om een persoonlijk gesprek met Jess te hebben.

SLACHTOFFER: Tijdens het eerste gesprek met de bemiddelaarster heb ik mijn verhaal kunnen doen. Ik zei dat hij fout is geweest, maar dat hij voor mij niet zwaar gestraft moet worden en de cel niet in moet. Als hij de schade betaalt, was dat voor mij goed.

Ik heb een bescheiden bedrag gevraagd. Ik wilde hem niet de kleren van het lijf vragen. Vooral mijn dokters en ziekenhuiskosten. Voor emotionele schade, hoewel die er toch wel duidelijk was, heb ik zo goed als niets gevraagd.

BEMIDDELAARSTER: Omdat Jess verhuisd was, duurde het een tijdje voor ik hem te pakken kreeg. Ik heb verschillende brieven gestuurd. Uiteindelijk had ik hem aan de lijn. Hij wilde meteen een afspraak maken en naar de bemiddelingsdienst komen.

DADER: Toen ik de eerste brief over bemiddeling kreeg, heb ik niet meteen gereageerd. Ik moest er toch eens goed over nadenken. Ik wist ook niet hoeveel slachtoffers er waren. Ik twijfelde omdat ik dacht dat de slachtoffers ervan wilden profiteren om me zoveel mogelijk geld afhandig te maken. Toen kreeg ik een tweede brief. Ik had schrik. Ik wist niet wat er zou gebeuren, dat hield me tegen om erop in te gaan. Uiteindelijk heb ik toch maar beslist om haar te bellen.

BEMIDDELAARSTER: Op 5 december vond het eerste gesprek plaats met Jess. Ik legde de principes van bemiddeling uit: dat het op vrijwillige basis moet gebeuren, dat ik een neutrale tussenpersoon ben en gebonden ben aan het beroepsgeheim. Ik stelde vragen over zijn verwachtingen en motivatie. Hij was meteen enthousiast om met de bemiddeling mee te werken. Hij zei dat hij verkeerd was geweest en dat hij iets wilde doen voor de slachtoffers. Hij was ook meteen bereid tot een gesprek met elk van de slachtoffers. Een dergelijk enthousiasme kom je niet altijd tegen. Meestal zijn ze toch erg terughoudend.

DADER: De bemiddelaarster maakte meteen duidelijk dat ik hoe dan ook een proces zou krijgen en dat de rechter niet verplicht zou zijn om rekening te houden met het resultaat van de bemiddeling. Na het eerste gesprek heb ik contact gezocht met een advocaat. Hij raadde me aan om er toch maar op in te gaan, om erger te voorkomen. Ik dacht er net zo over: ik wilde niet nog meer miserie. Ik wilde alles weten van die avond want ik had veel blinde vlekken. En ik wilde me excuseren bij de slachtoffers voor wat ik gedaan had.

BEMIDDELAARSTER: Op 8 december had ik een tweede gesprek met Kris en zijn vrouw en op 23 december een derde. We zijn toen ingegaan op de schadevergoeding en op de motivatie van Jess om een gezamenlijk gesprek aan te gaan. Er zijn daders die het om opportunistische redenen doen, maar dat hoeft niet negatief te zijn voor het slachtoffer. Ook dan kan het slachtoffer vragen stellen en zijn boosheid uiten. Kris was nog niet overtuigd. Ik overtuig mensen ook niet. Ik vertel over de voordelen en de eventuele nadelen. Het voordeel is dat je rechtstreeks je boosheid kunt uiten, dat je vragen kunt stellen, dat de dader vermenselijkt wordt. Dat je beter kunt inschatten of de dader oprecht is omdat lichaamstaal meer zegt dan woorden. Het nadeel is dat sommige mensen emotioneel erg aangedaan kunnen zijn.

Het komt wel vaker voor dat slachtoffers terughoudend zijn. Ze vragen zich af waarom hij bemiddeling aanvaardt. Na een paar keer heen en weer pendelen, draaien de slachtoffers vaak bij en willen ze de dader toch wel zien.

Kris bleef twijfelen, zijn vriendin zei dat ze de dader nooit meer wou zien. Hij zou me bellen.

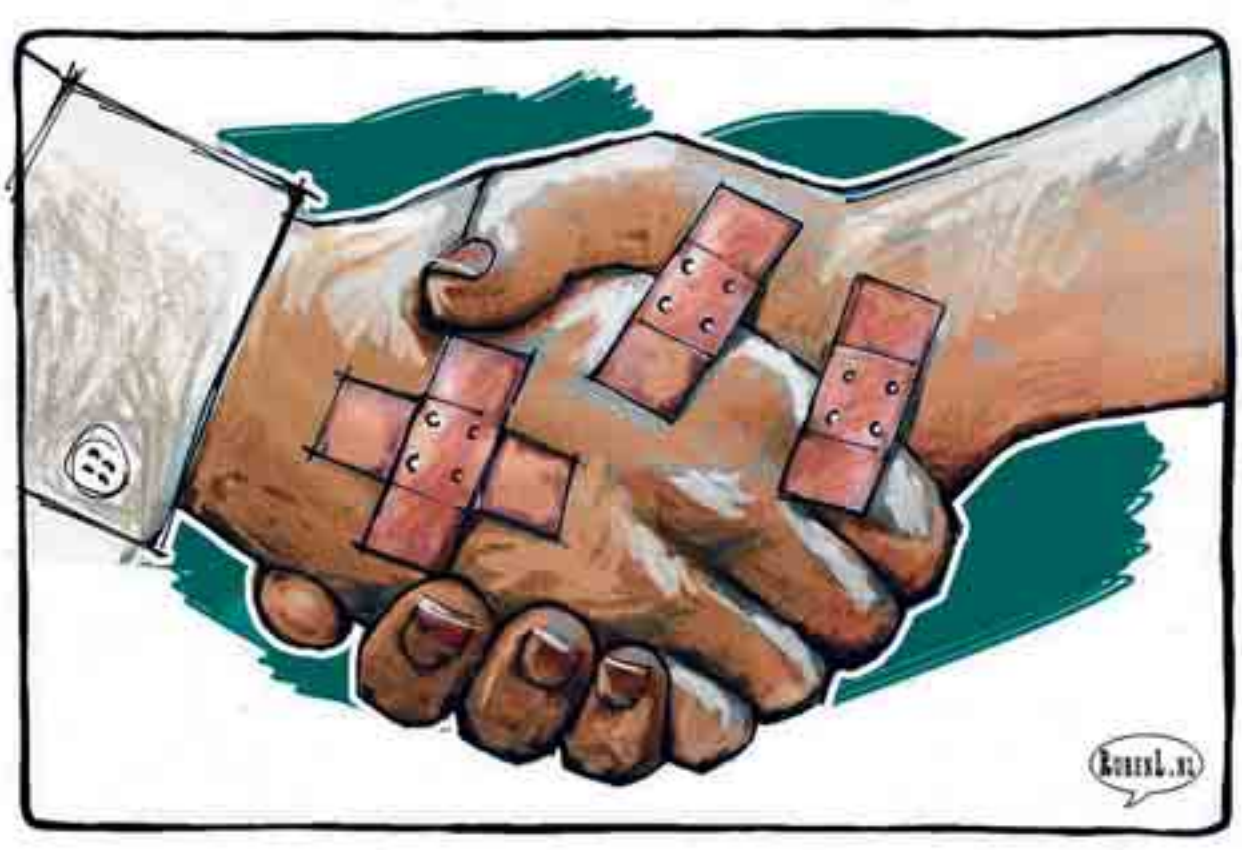

DADER: Ik heb de bemiddelaarster na dat eerste gesprek nog twee keer gezien. We hadden het over wat de slachtoffers financieel van me wilden en wat hun motivatie was of hun twijfel om een gemeenschappelijk gesprek aan te gaan. Kris en zijn vriendin vroegen 500 euro. Ik vond dat die mensen daar recht op hadden. Ik vroeg wel om de facturen voor te leggen.

Het gesprek

SLACHTOFFER: De dag van de confrontatie was ik erg zenuwachtig. Ik had schrik dat hij opnieuw boos zou worden. Eigenlijk keek ik er erg naar uit, tegelijk verwachtte ik er niet veel van. Ik dacht dat het mijn woord tegen het zijne zou zijn.
DADER: Ik was erg zenuwachtig. Ik wist niet tegenover wie ik zou zitten. Ik wilde niet goedpraten wat ik gedaan had, maar ik wilde wel uitleggen waarom. Ik dacht: hij is zo verstandig om akkoord te gaan met een bemiddeling, hij zal wel geen miserie veroorzaken.
BEMIDDELAARSTER: Op 12 februari vond het gesprek tussen beiden plaats. Het is voor niemand gemakkelijk om hier te zitten, niet voor de dader, niet voor het slachtoffer.
Ik vraag altijd een basis van respect voor elkaar. Slachtoffers hebben vaak schrik dat de dader opnieuw zou gaan vechten. Ik heb dat nog nooit meegemaakt. Ik verwittig wel dat ik de bemiddeling stopzet als het gesprek escaleert. Ook dat heb ik nog nooit moeten doen. Ik heb het gesprek wel een keer moeten stopzetten omdat het te emotioneel werd.
Kris werd eerst kwaad. Hij vertelde over zijn vrouw, hoe bang ze wel niet geworden was door wat hij had aangericht. Jess schrok erg. Hij reageerde bedeesd: 'wat kan ik anders zeggen dan dat het me spijt', zei hij. Ze hebben zo'n drie kwartier gepraat. Ik vond dat Kris erg open stond om over de schadevergoeding te praten. Hij zei dat hij het Jess niet moeilijker wilde maken dan hij het al had. En hoewel hij aanvankelijk toch wel erg argwanend stond tegenover de hele zaak, gaf Kris toch duidelijk de indruk dat hij Jess geloofde.
Er zijn slachtoffers die niet zo begripvol zijn, maar zelfs dan is het belangrijk dat mensen hun angsten, boosheid kunnen uiten. Daders zeggen dan: het praat niet goed wat er is gebeurd, maar het verklaart het wel.
DADER: Ik schrok van wat Kris me vertelde. Ik had nooit gedacht dat ik zo grof was geweest. Ik had me niet kunnen inbeelden dat zijn vrouw zo'n schrik had opgelopen. Ik had graag gehad dat ze er bij was geweest. Ik denk dat ze het dan ook beter had kunnen verwerken.

Philippe Bauduin, parketmagistraat in Kortrijk, en bemiddelaarster Alice Delvigne. © sdl

„Ik wilde het niet goedpraten, maar uitleggen waarom"

SLACHTOFFER: Ik heb hem verteld dat ik hem in het café wilde helpen. Hij heeft zich heel erg geëxcuseerd. Hij zei dat hij alles wilde doen om het weer goed te maken. Het was voor mij belangrijk dat hij daarbij recht in mijn ogen keek. Toen zag ik dat hij eerlijk was. Hij vertelde dat zijn vader net gestorven was en dat het uit was met zijn lief en dat hij ook nog zonder werk was gevallen. Hij zat in de put en had te veel gedronken. Alles kwam samen, hij had een zwak moment.
Eigenlijk had ik medelijden met hem. Ik hoorde dat hij het financieel niet makkelijk had. Hij vroeg of hij het bedrag maandelijks kon aflossen. Daar had ik geen probleem mee.
BEMIDDELAARSTER: Ik vond het een mooi gesprek, maar het mooiste kwam achteraf. Toen ik hier alles afsloot en naar buiten ging, zag ik dat ze op het trottoir een sigaret aan het roken waren en een praatje maakten. Ik had de aanzet tot het herstel gegeven, vanaf hier konden ze het wel alleen aan.
Ik heb achteraf de beide partijen nog eens bezocht om ze de schriftelijke verklaring te laten ondertekenen. Die wordt achteraf opgesteld met de voorwaarden om de schade te herstellen en het bedrag dat betaald moet worden. Er zijn wel eens slachtoffers die een erg hoog bedrag vragen en willen profiteren. Ik geef daar nooit commentaar op, dat is mijn taak niet, maar ik zal het wel problematiseren: wat denk je dat de ander ervan zal vinden, wat zou je zelf als dader willen geven. Ik zeg aan daders en slachtoffers wel altijd dat ze juridisch advies kunnen inwinnen. Maar als de dader bereid is om een erg hoog bedrag te betalen, dan is dat zijn zaak.
Als de dader toch niet betaalt, dan bel ik wel een keertje, maar daar blijft het bij. Het is niet mijn taak om de dader te dwingen de overeenkomst uit te voeren. Slachtoffers moeten zich dan alsnog burgerlijke partij stellen tijdens het proces.

Terugblik

SLACHTOFFER: Na het gesprek was ik opgelucht. Ik vond het belangrijk om te weten dat die jongen niet te veel miserie zou krijgen. Thuis heb ik het hele verhaal aan mijn vrouw verteld. Ik heb de indruk dat zij het daardoor ook beter heeft verwerkt. Ze besefte dat ze op het verkeerde moment op de verkeerde plek was.
Ze vond het niet jammer dat ze niet was meegeweest, maar was wel blij dat alles geregeld was. Hij zal zijn les wel geleerd hebben, zei ze. Ik wilde eigenlijk niet dat hij nog voor de rechtbank zou moeten verschijnen maar ik hoorde dat ik daar niets over te zeggen had.
Ik vond de bemiddeling erg interessant en menselijk. En je spaart geld uit want je hebt geen dure advocaat nodig.
DADER: Ik vond dat Kris veel begrip had. Ik was blij met het gesprek, het heeft veel uitgeklaard en ik had er achteraf een goed gevoel over.
De rechtszaak is er alsnog gekomen. Dat wist ik ook op voorhand. Ik heb drie jaar voorwaardelijk gekregen, geen boete. Dat valt erg mee. Ik had een zware straf verwacht, zeker omdat een van de slachtoffers een politieman was. Ik heb toch het gevoel dat de rechter met de bemiddeling rekening gehouden heeft.
Ik heb er het gevoel aan overgehouden dat zoiets niet meer mag gebeuren want het zijn dure grapjes.
SLACHTOFFER: We zijn nu effen. hij heeft alles netjes betaald. Ik kwam hem onlangs nog tegen. Ik heb hem bedankt omdat hij alles betaald had. Hij heeft ook opnieuw werk. Daar ben ik blij om.

Tussen theorie en praktijk gaapt grote kloof

Volgens de wet van juli 2005 moet iedereen die betrokken is in een strafrechtelijke procedure en die er belang bij heeft, een beroep kunnen doen op dader-slachtofferbemiddeling. Maar tussen theorie en werkelijkheid gaapt een diepe kloof. Zoals wel vaker gebeurt, worden wetgevende maatregelen niet gekoppeld aan een financiële injectie om die maatregelen ook uit te voeren. Bovendien moet die bemiddeling gebeuren door een erkend bemiddelaar. Voorlopig is alleen de vereniging Suggnomé officieel erkend.
Die beperkingen ondervindt ook Philippe Bauduin, parketmagistraat in Kortrijk en groot voorstander van bemiddeling. „Suggnomé heeft in dit arrondissement één herstelbemiddelaar. Die kan maximaal zeventig dossiers per jaar doen. Een zware schifting dringt zich dus op", zegt Bauduin.
Uit de praktijk blijkt dat er jaarlijks spontaan, op eigen initiatief van de magistraat, zelfs minder dossiers worden aangemeld. „In 1.500 tot 1.800 dossiers beslist het parket van Kortrijk om naar de rechtbank te gaan. Van die dossiers komen er heel wat niet in aanmerking voor bemiddeling. Omdat er geen gekend slachtoffer is: iemand die gepakt wordt voor drugshandel bijvoorbeeld. Of omdat de dader de feiten ontkent."
„Pas als er een dader gekend is, die dan ook nog zijn verantwoordelijkheid erkent, en als er een slachtoffer is, is er bemiddeling mogelijk. In Kortrijk hebben we nog als voorwaarde dat het parket zeker met het dossier naar de rechtbank gaat. En dan moet de parketmagistraat ook nog de reflex hebben om bemiddeling voor te stellen."
Om dat laatste probleem op te vangen, kijkt de bemiddelaar alle dossiers in die naar de rechtbank gaan en die nog niet geselecteerd waren. Door deze manier van werken wordt bemiddeling vaak te laat opgestart, slechts enkele weken voor de zaak voor de rechter komt. Waardoor dader en slachtoffer vaak de reflex hebben dat nu maar de rechter moet oordelen.
Bauduin geeft toe dat dader-slachtofferbemiddeling door die beperkingen nog altijd een marginaal fenomeen binnen justitie is — in 2006 werden tot nu 52 dossiers voor herstelbemiddeling aangeboden. Ook omdat de geesten er nog niet van doordrongen zijn. Jammer, vindt de parketmagistraat. „Door bemiddeling geef je het conflict terug aan de partijen. De dader krijgt de kans om zijn verantwoordelijkheid te nemen. En slachtoffers hebben het gevoel dat er iets aan wordt gedaan. In de rechtbank hebben ze het gevoel dat het zich boven hun hoofd afspeelt en daar ligt de nadruk vooral op het materiële. Het criminele feit wordt herleid tot cijfers. Dankzij de bemiddeling krijgen ze opnieuw macht over de situatie." (ig)